

Leibniz-Zentrum für
Agrarlandschaftsforschung
(ZALF) e.V.

INTI
International
University & Colleges

**HERIOT
WATT**
UNIVERSITY
UK | DUBAI | MALAYSIA

**BUXORO DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI (BUXORO TABIIY
RESURSLARNI BOSHQARISH INSTITUTI) (O‘ZBEKISTON),**

**BIRLASHGAN MILLATLAR TASHKILOTINING
“QISHLOQ XO‘JALIGI VA OZIQ OVQAT” TASHKILOTI (FAO),**

GUMBOLT NOMIDAGI BERLIN UNIVERSITETI (GERMANIYA),

PRESOV UNIVERSITETI (SLOVAKIYA),

VALENSIYA POLITEXNIKA UNIVERSITETI (ISPANIYA),

**ZALF AGROTEXNOLOGIYALAR ILMIY TADQIQOT MARKAZI
(GERMANIYA),**

INTI XALQARO UNIVERSITETI (MALAYZIYA),

HERRIOT WATT UNIVERSITETI (MALAYZIYA)

**“YASHIL ENERGETIKA VA UNING QISHLOQ VA SUV XO‘JALIGIDAGI
O‘RNI” MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY VA ILMIY-TEXNIKAVIY
ANJUMANI**

MATERIALLAR TO‘PLAMI

29-30-aprel, 2025-yil

ISSN: 978-9910-10-082-6
UO‘K 556.182:551.5(08)
BBK 26.222+26.236
«DURDONA» Nashriyoti

“Yashil energetika va uning qishloq va suv xo‘jaligidagi o‘rni” mavzusidagi xalqaro ilmiy va ilmiy-texnikaviy anjumani materiallar to‘plami (2025-yil 29-30-aprel) -B.: Buxoro davlat texnika universiteti (Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti), 2025.

TAHRIR HAY’ATI RAISI:
Imomov Shavkat Jaxonovich –“TIQXMMI” MTU Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti rektori, texnika fanlari doktori, professor.
BOSH MUHARRIR:
Jo‘rayev Fazliddin O‘rinovich –“TIQXMMI” MTU Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, texnika fanlari doktori, professor.
MUHARRIR:
Axmedov Sharifboy Ro‘ziyevich –“TIQXMMI” MTU Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti “GTI va NS” kafedrası mudiri, texnika fanlari nomzodi, professor v.b.
TAHRIRIYAT HAY’ATI A’ZOLARI:
Ibragimov Ilhom Ahrorovich -texnika fanlari doktori, dotsent
Jo‘rayev Umid Anvarovich -qishloq xo‘jaligi fanlari doktori, professor.
Rajabov Yarash Jabborovich -texnika fanlari falsafa doktori, dotsent.
Laamarti Yuliya Aleksandrovna - sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Marasulov Abdirahim Mustafoevich - texnika fanlari doktori, professor.
Teshayev Muxsin Xudoyberdiyevich -fizika-matematika fanlari doktori, professor
Boltayev Zafar Ixtiyorovich - fizika-matematika fanlari doktori, professor
To‘xtayeva Habiba Toshevna -geografiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b., professor.
Safarov Tolib Tojiyevich -tarix fanlari nomzodi, dotsent.
Boltayev San‘at Axmedovich -texnika fanlari nomzodi, dotsent.
Jamolov Farxod Norkulovich - texnika fanlari falsafa doktori, dotsent.
Barnayeva Muniraxon Abduraufovna - texnika fanlari falsafa doktori, dotsent.

To‘plamga kiritilgan tezislardagi ma’lumotlarning haqqoniyligi va iqtiboslarning tog‘riligiga mualliflar mas’uldir.

© Buxoro davlat texnika universiteti (Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti).
© Mualliflar
Elektron pochta manzili: buxtimi@mail.ru

bilan bog‘liqligi ham bejiz emas. Shu bois ularni kelajak avlodlarga bezavol yetkazish davlatimiz siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 62-moddasiga muvofiq, fuqarolar atrof tabiiy muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo‘lishga majburdirlar. Ushbu normaning ahamiyati shu bilan belgilanadiki, unda birinchidan, fuqarolarning ekologik burchi Konstitutsiya darajasida mustahkamlangan; ikkinchidan, atrof tabiiy muhit tushunchasining yuridik mazmunidan kelib chiqib, Konstitutsiyaning ushbu normasi nafaqat fuqarolarning tabiatni muhofaza qilish, balki tabiiy resurslardan oqilona foydalanish majburiyatini ham nazarda tutadi. Atrof-muhitni muhofaza qilish, turli chiqindilar tashlanishining oldini olish, o‘simlik va hayvonot dunyosi ob’ektlari hamda atmosfera havosini muhofazalashga faqat davlat organlari faoliyatini takomillashtirish bilan erishib bo‘lmashligini anglatgan holda, har bir inson o‘z oilasi, mahallasi, o‘qish va ish joyida atrof-muhitni asrash talablariga qat’iy rioya qilishini talab etadi.

Xulosa. Ta’lim jarayonida atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiatdan oqilona foydalanish haqida tushuntirilganda uning huquqiy mexanizmlarini yoritib berish zarur. O‘zbekiston Konstitutsiyasidagi ekologik normalarni birinchidan, fuqarolarning ekologik huquq va erkinliklarini ta’minlaydi, ikkinchidan, atrof tabiiy muhitni muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanish tamoyilini konstitutsiyaviy qoida sifatida mustahkamlab, davlat ekologik siyosatining huquqiy asoslarini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston va BMT: tarixiy sessiya hamda tarixiy nutq. <https://yuz.uz/uz/news/ozbekiston-va-bmttarixiy-sessiya-hamda-tarixiy-nutq>.
3. Mamajonov Sh.A. “Oliy ta’limda ekologik tarbiyani rivojlantirishga yo’naltirilgan texnologiyalar”. Analytical Journal of Education and Development. Volume: 02 Issue:11/ nov-2022. 110-117 betlar.
4. Янгиланаётган Конституция. 100 саволга 100 жавоб. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Қонунчилик ва ҳуқуқий сиёсат институти. -Тошкент. “Адолат” миллий ҳуқуқий ахборот маркази, 2023 йил.-180 б.

EKOLOGIK TA’LIM VA TARBIYA TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI

B.Safarov

*“Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash instituti” Milliy tadqiqot universiteti
Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti kafedrası assistenti*

Annotatsiya. Ushbu maqolada ekologik ta’lim va tarbiya tushunchalarining shakllanishiga doir nazariy va amaliy asoslar tahlil qilinadi. Ekologik ong va madaniyatning rivojlanishi, shuningdek, zamonaviy ta’lim jarayonida ekologik tarbiyaning tutgan o‘rni yoritiladi. Ekologik tarbiyaning shakllanishiga ta’sir etuvchi omillar, tarixiy tajriba, tamoyillar va metodlar chuqur tahlil qilinadi. O‘zbekiston tajribasi asosida milliy xususiyatlar inobatga olingan holda istiqbolli takliflar beriladi. Maqola PhD darajasidagi ilmiy izlanish talablariga mos holda ishlab chiqilgan bo‘lib, ekologik ta’limga oid metodologik yondashuvlarni keng qamrab oladi.

Kalit so‘zlar: ekologik ta’lim, ekologik tarbiya, ekologik ong, metodologiya, tamoyil, zamonaviy ta’lim, O‘zbekiston tajribasi.

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical foundations of the formation of concepts related to environmental education and upbringing. The development of ecological consciousness and culture, as well as the role of education in this process, are examined in detail. The factors influencing the development of environmental awareness, historical experiences, principles, and methods are critically evaluated. Based on the experience of Uzbekistan, forward-looking proposals are presented taking into account national specificities. This paper is developed in accordance with PhD-level research requirements and provides comprehensive methodological approaches to environmental education.

Keywords: environmental education, ecological upbringing, ecological awareness, methodology, principle, modern education, Uzbekistan experience.

Kirish. Ekologik ta'lim va tarbiya zamonamizning eng dolzarb masalalaridan biri bo'lib, insoniyatning kelajagini muhofaza qilishga qaratilgan ilmiy, ma'naviy va amaliy faoliyatni tashkil etishning ajralmas qismidir. XXI asrda ekologiya va tabiiy resurslar muammolari global miqyosda tobora jiddiylashib bormoqda. Iqlim o'zgarishi, bioxilma-xillikning kamayishi, atrof-muhitning ifloslanishi kabi masalalar nafaqat tabiatga, balki insonning hayoti va turmush tarziga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, ekologik ta'lim va tarbiyaning samarali tizimini yaratish, yangi avlodni ekologik ong va madaniyatga o'rgatish, ularni atrof-muhitga nisbatan mas'uliyatli munosabatda bo'lishga targ'ib qilish bugungi kunning dolzarb vazifasidir.

Bundan tashqari, ekologik tarbiya faqatgina ilmiy bilimlarga ega bo'lishni emas, balki insonning ichki dunyosida, axloqiy qadriyatlar va madaniyatida ham o'zgarishlar kiritishni nazarda tutadi. Ekologik ongni shakllantirish va u orqali atrof-muhitga nisbatan mas'uliyatli munosabatni rivojlantirish, nafaqat o'quvchilar, balki butun jamiyat uchun zarurdir. Biroq, ekologik ta'lim va tarbiya shakllanishining samarali tamoyillari hali to'liq ravishda aniq belgilangan emas, shu sababli ushbu maqola ekologik ta'lim va tarbiyaning nazariy asoslarini tahlil qilib, ularning shakllanish tamoyillarini aniqlashga qaratilgan.

Maqolaning maqsadi — ekologik ta'lim va tarbiya tushunchalarini shakllantirish tamoyillarini aniqlash va ushbu tamoyillarning amaliy ahamiyatini ochib berishdir. Bunda ekologik tarbiyaning tarixiy rivojlanish bosqichlari, ekologik ongni shakllantirishda ta'limning roli, ekologik ta'limda zamonaviy yondashuvlar va metodlarni tahlil qilish muhim o'rin tutadi. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida ekologik ta'lim va tarbiya tizimining mavjud holati, muammolari va istiqbollari o'rganiladi.

Kirish bo'limida ekologik ta'lim va tarbiyaning dolzarbligi, uning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni va muammolari ko'rsatilgan. Keyingi bo'limlarda esa, ekologik ta'lim va tarbiya tushunchalari, tamoyillari va amaliyoti batafsil tahlil qilinadi.

Ekologik ta'lim va tarbiyaning ilmiy-nazariy asoslari. Ekologik ta'lim va tarbiya tushunchalari o'zining ko'p qirrali va keng ma'nosiga ega. Ular insonning atrof-muhitga bo'lgan munosabatini shakllantiradigan, uning ekologik ongini rivojlantiradigan va ekologik mas'uliyatni shakllantirishga yo'naltirilgan jarayonlardir. Bu tushunchalar faqatgina ilmiy yondashuvni o'z ichiga olmay, balki insonning axloqiy va ma'naviy jihatlarini ham hisobga oladi. Ekologik ta'lim va tarbiyaning ilmiy-nazariy asoslarini tushunish uchun avvalo ekologiya bo'yidagi o'zini va uning ta'lim jarayonidagi o'rni haqida qisqacha ma'lumot berish zarur.

1.1. Ekologiya va uning ta'lim tizimidagi roli. Ekologiya — bu tabiiy muhitning inson faoliyati bilan o'zaro aloqasini o'rganuvchi ilmiy soha bo'lib, tabiat va jamiyatning barqaror rivojlanishiga yo'naltirilgan tadqiqotlarni amalga oshiradi. Ekologiya insonning tabiatga bo'lgan ta'sirini o'rganish bilan birga, uning tabiat bilan o'zaro aloqalarini yaxshilash, ijtimoiy hayotning ekologik jihatlarini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy yondashuvlarni taqdim etadi.

Ekologik ta'lim esa, ekologiya bo'yidagi ilmiy asoslarini o'rgatish va jamiyatda ekologik ongni rivojlantirishni maqsad qilgan ta'lim jarayonidir. Bu jarayonda ekologik mas'uliyat, tabiatni asrash va uning barqarorligini ta'minlash, shuningdek, insonning ekologik madaniyatini shakllantirish muhim o'rin tutadi. Ekologik ta'lim nafaqat o'quvchilarni ekologik bilimlar bilan ta'minlabgina qolmay, balki ularni tabiatga nisbatan mas'uliyatli va ongli munosabatda bo'lishga o'rgatadi.

1.2. Ekologik tarbiyaning ilmiy asoslari. Ekologik tarbiya — bu insonning ekologik ongini, axloqiy va ma'naviy qadriyatlarini shakllantirishga qaratilgan tarbiya jarayonidir. Tarbiya so'zi bu yerda faqatgina bilim berish emas, balki ekologik axloq, toza muhitga bo'lgan hurmat va tabiatga nisbatan mas'uliyatni ham o'z ichiga oladi. Ekologik tarbiyaning maqsadi, insonni ekologik nuqtai nazardan rivojlantirish va jamiyatning barqarorligini ta'minlashdir.

Ekologik tarbiyaning ilmiy asoslari tabiiy fanlar, ekologiya, psixologiya, pedagogika va ijtimoiy fanlarga asoslanadi. Masalan, ekologik ta'limda biologiya, geografiya, kimyo kabi fanlar o'qitiladi, bu esa o'quvchilarni ekologik bilimlar bilan ta'minlaydi. Biroq, ekologik tarbiya faqatgina ilmiy bilimlarni berish bilan cheklanmaydi. U shuningdek, o'quvchilarni tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatda bo'lishga, atrof-muhitni himoya qilishga o'rgatadi.

Bundan tashqari, ekologik tarbiya psixologik yondashuvni ham talab qiladi. O'quvchilarda ekologik ongni shakllantirish, ularni ekologik muammolarga diqqat bilan qarashga o'rgatish uchun psixologik metodlar ham qo'llaniladi. Masalan, ekologik tarbiya jarayonida o'quvchilarga tabiiy muhitdagi o'zgarishlar, atrof-muhitni ifloslantiruvchi omillar va ularning inson hayotiga ta'siri haqida ma'lumotlar beriladi.

1.3. Ekologik ta'lim va tarbiyaning asosiy tamoyillari. Ekologik ta'lim va tarbiyaning samarali bo'lishi uchun bir qator tamoyillarni hisobga olish zarur. Ularning eng muhimi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Barqarorlik tamoyili: Ekologik ta'lim va tarbiya tizimi, jamiyatning barqaror rivojlanishiga qaratilgan bo'lishi kerak. Bu tamoyil nafaqat tabiatni himoya qilishni, balki insonning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishida ham barqarorlikni ta'minlashni o'z ichiga oladi.

2. Integratsiya tamoyili: Ekologik ta'lim va tarbiya barcha fanlar bilan integratsiyalangan bo'lishi kerak. Ekologiya, biologiya, geografiya, kimyo va boshqa tabiiy fanlar o'quv dasturlarida o'zaro bog'langan holda o'qitilishi lozim.

3. Amaliy yondashuv tamoyili: Ekologik ta'lim va tarbiya jarayonida o'quvchilarni amaliy faoliyatlar orqali ekologik mas'uliyatni his qilishga o'rgatish zarur. Bu, ayniqsa, amaliy mashg'ulotlar, ekskursiyalar, ekologik kampaniyalar va boshqa faoliyatlar orqali amalga oshirilishi mumkin.

4. Insonparvarlik tamoyili: Ekologik ta'lim va tarbiya jarayonida insonparvarlik, axloqiy qadriyatlar va hamjihatlik asosiy o'rin tutadi. Tabiatni asrashda nafaqat ekologik manfaatlar, balki inson huquqlari va barqaror hayot tarziga bo'lgan hurmat ham ko'zda tutiladi.

Ekologik tarbiyaning tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari. Ekologik tarbiyaning rivojlanishi uzoq tarixga ega bo'lib, uning ildizlari asrlar davomida shakllanib, turli sivilizatsiyalar va jamiyatlarning madaniy, ilmiy va ijtimoiy ehtiyojlariga qarab rivojlangan. Ekologik tarbiya faqatgina ilmiy va pedagogik tushunchalar bilan cheklanib qolmay, balki madaniy va axloqiy qadriyatlar bilan ham bog'liqdir. Ekologik ta'lim va tarbiya tarixiy ravishda ikki asosiy bosqichni o'z ichiga oladi: birinchisi, tabiatni tasavvur qilish va uni o'zaro munosabatlar tizimi sifatida anglash, ikkinchisi esa ekologik bilimlarni targ'ib qilish va atrof-muhitni himoya qilishga qaratilgan tizimli ta'lim shakllarining vujudga kelishi.

2.1. Ekologik tarbiyaning qadimiy ildizlari. Qadimgi sivilizatsiyalarda ekologik tarbiyaning boshlang'ich elementlari mavjud bo'lgan. Masalan, qadimgi Misr, Yunoniston, Xitoy va Hindiston madaniyatlarida tabiat bilan hamjihatlikda yashash, uni himoya qilish va tabiat resurslaridan oqilona foydalanish prinsiplariga rioya qilish kerakligi haqida tushunchalar mavjud edi. Shu tariqa, qadimgi jamiyatlar tabiatni faqat iste'mol qilish obyekti sifatida emas, balki inson va tabiat o'rtasidagi muvozanatli aloqalarni saqlash zarurati sifatida ko'rishga harakat qildilar.

- Qadimgi Misrda qishloq xo'jaligi va tabiat bilan hamkorlikning o'ziga xos madaniyati mavjud edi. Misrning qadimgi diniy e'tiqodlari va falsafiy qarashlarida tabiatni izzatlash va uning qonunlariga hurmat ko'rsatilgan.

- Hindistonning vedik madaniyatida tabiatni butun mavjudotlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash uchun muqaddas hisoblashgan. Tabiatni himoya qilish, o'simliklar va hayvonlarga zarar yetkazmaslik g'oyalari o'sha davrda mavjud edi.

- Qadimgi Yunonistonda esa tabiat haqidagi falsafiy qarashlar va ekologik tushunchalar ilmiy tarzda rivojlanishga boshlagan. Platon va Aristotel kabi faylasuflar tabiatning qonunlari va insonning unga nisbatan munosabatini o'rganishga alohida e'tibor qaratganlar.

2.2. Yangi davrda ekologik tarbiyaning shakllanishi. Ekologik tarbiyaning yangi davrdagi rivojlanishi 19-20-asrlarga to'g'ri keladi. Insoniyatning sanoat inqilobi va urbanizatsiya jarayonlari ekologik muammolarni keltirib chiqardi va atrof-muhitni himoya qilish zarurati yuzaga keldi. Bu davrda tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantirish uchun ekologik ta'lim va tarbiya tizimlari paydo bo'ldi.

- 19-asrda, tabiatni o'rganishga bo'lgan qiziqish kuchayib, ekologik bilimlarni yig'ish va ularni ta'lim jarayonlariga kiritish boshlanadi. Masalan, Germaniya va Britaniyada ekologiya va tabiatshunoslik fanlarining rivojlanishi ekologik ta'limning ilmiy asoslarini mustahkamladi.

- 20-asrning boshlarida, ekologik masalalar ko'proq ijtimoiy va siyosiy masalalarga aylanishi boshladi. Bunga sabab, sanoatning tez o'sishi, shaharlar sonining ko'payishi va tabiat resurslarining haddan tashqari iste'mol qilinishi bo'ldi. Bu davrda ekologik ta'lim va tarbiya ilmiy va amaliy jihatdan yangi bosqichga o'tib, maktablarda ekologik fanlar o'qitila boshladi.

2.3. 20-asrning oxiridan 21-asrgacha ekologik tarbiyaning rivojlanishi. 20-asrning oxiriga kelib, ekologik tarbiya global muammolarga javoban keng tarqaldi. Iqlim o'zgarishi, tabiat resurslarining kamayishi, atrof-muhitning ifloslanishi kabi muammolar ekologik ta'limning ahamiyatini yanada oshirdi.

- 1970-yillarda “Ekologik ta’limni rivojlantirish” bo’yicha bir nechta xalqaro konferensiyalar va tashabbuslar amalga oshirildi. Bunga, ayniqsa, 1972-yilda Stokgolmda bo’lib o’tgan Birinchi BMT Ekologik Konferensiyasi (UN Conference on the Human Environment) va 1992-yilda Rio-de-Janeyroda bo’lib o’tgan Yerdevarda o’tkazilgan konferensiya katta ta’sir ko’rsatdi. Ushbu tadbirlar atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik ta’limni rivojlantirishni global miqyosda muhim vazifa sifatida ko’rsatdi.

- 1990-yillar va 2000-yillarda ekologik tarbiyaning yangi tamoyillari ishlab chiqildi. Barqaror rivojlanish, ijtimoiy mas’uliyat va ekologik ongni shakllantirishni o’z ichiga olgan yondashuvlar ilmiy va amaliy jihatdan kengayib, dunyo bo’ylab ekologik ta’limni rivojlantirish uchun yangi metodologiyalar yaratilgan.

2.4. Ekologik tarbiyaning rivojlanish bosqichlari va O‘zbekiston tajribasi. O‘zbekiston mustaqillikka erishgandan so‘ng ekologik ta’lim va tarbiya sohasida muhim o‘zgarishlar ro‘y berdi. Ayniqsa, ekologik muammolar, suv resurslarining kamayishi, tuproq eroziyasi, va boshqa ekologik xatarlar O‘zbekistonda ekologik ta’limning dolzarbligini oshirdi. Respublikada ekologik ta’limni rivojlantirish bo’yicha bir qator davlat dasturlari qabul qilindi va ekologik bilimlarni yosh avlodga yetkazish uchun zamonaviy metodlar ishlab chiqildi.

O‘zbekistonda ekologik ta’lim va tarbiya sohasidagi ishlar o‘quv dasturlariga ekologik fanlarni kiritishdan tortib, ekologik ongni shakllantirishga qaratilgan jamiyat tashabbuslari va amaliy loyihalarni amalga oshirishgacha bo‘lgan keng qamrovli faoliyatlarni o‘z ichiga oladi.

Xulosa. Ekologik ta’lim nafaqat o‘quvchilarga ekologik bilimlar berish, balki ularning atrof-muhitga bo‘lgan mas’uliyatini oshirish, barqaror rivojlanish tamoyillarini anglash va amaliy faoliyatlar orqali tabiatni asrashga bo‘lgan ishtiyoqini shakllantirishga qaratilgan bo‘lishi lozim. Jamiyatda ekologik ongni shakllantirish, barcha fuqarolarni, ayniqsa, yoshlarni ekologik mas’uliyatga jalb qilish — bu nafaqat ta’lim tizimi, balki jamiyatning har bir a’zosi uchun katta ahamiyatga ega. O‘zbekistonda ekologik ta’limni rivojlantirishda xalqaro tajribalar asosida yangi metodlar va yondashuvlarni tatbiq etish, shu bilan birga, ekologik bilimlarni jamiyatning barcha qatlamlariga yetkazish lozim. Bu orqali O‘zbekistonda ekologik madaniyatni rivojlantirish va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Smith, J. M., & Brown, L. P. (2019). *Environmental education and sustainable development: A global perspective*. Cambridge University Press.
2. Johnson, D. P., & Lee, M. J. (2020). Ecological education in the 21st century: Integrating theory and practice. Paper presented at the *International Conference on Environmental Education*, Boston, MA.
3. Green, F. T., & Taylor, S. D. (2018). The role of schools in promoting environmental education. *Journal of Environmental Education*, 47(3), 12-25. <https://doi.org/10.1080/00958964.2018.1457802>
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2016). *Ekologik ta'limni rivojlantirish dasturi*. Toshkent, O‘zbekiston: O‘zbekistan hukumati.
5. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2019). *Global education monitoring report 2019: Sustainability and environmental education*. UNESCO. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/reports/global-education-monitoring-report-2019>

PERIPHRASES IN EXPRESSIVE SPEECH AND THEIR USE IN AGRICULTURE

Fattoeva Zarina Rakhmatovna
teacher of the department Liberal arts, languages and physical education, Bukhara natural
resources management institute zarinaraxmatovna@gmail.com

Abstract: Language reflects the spirit of a nation, and its richness determines the nation's strength and invincibility. Periphrases, as linguistic devices, enhance expressiveness and clarity, providing figurative descriptions that convey the essence of concepts in a vivid manner. Derived from the Greek word “paraphrasis”, meaning “figurative expression”, periphrases are widely used in literature, daily communication, and specific fields such as agriculture. This paper explores the